

1960'LARDA SINIF MÜCADELESİ

Aydınlık Gazetesi, 26 Mayıs 2018

Yıldırım Koç

1960'lı yıllarda sosyalistlere bir düzen değişikliği umudu veren, onları bir devrimci durum beklentisine iten sınıf mücadeleleri gelişti. Türkiye tarihinde ilk kez, birçok bölgede radikal işçi eylemleri ortaya çıktı. İşçi sınıfının memur statüsünde istihdam edilen kesimlerinin hareketlenmesi de önemli bir umut kaynağıydı. Ancak bu eylemler, köklü ve kapsamlı bir düzen değişikliğini değil, mevcut ekonomik, siyasal ve toplumsal düzen içinde, yalnızca kendi durumunu iyileştirmeyi amaçlıyordu. Bu amaca da genellikle ulaşılabilirdi. Ayrıca, eylemlere katılanların toplam işçi sınıfı içindeki oranı düşüktü.

FABRİKA İŞGALLERİ DALGASI

1968 yılından başlayarak, üniversite öğrencilerinin boykot ve işgallerinden büyük ölçüde etkilenen fabrika işgalleri dönemi yaşandı. 1968-1969 yıllarında şu işyerleri işçilerce işgal edildi: Akiş Dokuma, Altınel Pres, Bell Kimya, Çelik Halat, Deniz Nakliyat, Alpagut Kömür İşletmesi, Derby Lastik, Diyarbakır Belediyesi, Emayetaş, Gabriyel Gavriyeloğlu Dokuma, Güven Boya ve Apre, Kavel Kablo, Krom Manyezit, Perşembe Fındık Tarım Satış Kooperatifi, Singer, Tekel Çamaltı Tuzlası, Executor Gemisi, Türk Demir Döküm, Yarımca Seramik, Şehzadebaşı Sineması ve Şişli'deki Ekmek Fabrikası.

İşgallerin amacı, işyeri sorunlarının çözülmesi ve işyerinde sendikal hak ve özgürlüklerin önündeki engellerin kaldırılmasıydı. İşgallerin siyasal bir amacı yoktu. Düzen değişikliği talebi söz konusu değildi.

İşgallerin en ilginçlerinden biri de Alpagut Kömür İşletmesi'nde gerçekleşti. Çorum Özel İdare Müdürlüğü Alpagut Kömür İşletmesi'nde çalışan ve Çorum ve Havalisi Birleşik Maden İşçileri Sendikası üyesi olan 786 işçi, ücretlerini aylarca alamayınca 1969 yılı Haziran-Temmuz aylarında üretime ve yönetime el koyarak, satıştan elde ettikleri gelire işçi alacaklarını ödediler.

MEMURLAR DA HAREKETLİYDİ

27 Kasım 1969 günü Ankara'da polisler boykota gitti. Boykot gerekçelerinden biri, "iktidarın değil, halkın polisi olmak istiyoruz" idi.

Türkiye Personel Sendikaları Konfederasyonu'na (Türk Persen) bağlı 11 kamu personeli sendikasının 28 Aralık 1969 günü İstanbul'da düzenlediği yürüyüş Hürriyet Meydanı'nda başladı ve 5000'den fazla memur Sultanahmet Meydanı'na kadar yürüdü. Türk Persen 17 Ocak 1970 günü de Ankara'da bir miting düzenledi.

29 Aralık 1969 günü gerçekleşen Gamak olaylarında Şerif Aygün vurularak öldürüldü. Grevlerde, mamul madde çıkışını ve hammadde girişini önlemek amacıyla yapılan müdahaleler sırasında olaylar yaşandı. Yapı İşçileri Sendikası'nın Aliğa Petrol Rafinerisi inşaatında başlatılan grevi sırasında 22 Ağustos 1970 günü ise Necmettin Giritlioğlu öldürüldü.

15-16 Haziran olayları bu hareketlenmenin zirvesiydi.

UNUTULMAZ SENDİKA: TÖS

TÖS, 15 Şubat 1969 günü Ankara'da Büyük Eğitim Yürüyüşü'nü düzenledi. Yürüyüşe, öğretmen örgütlerinden 21.400 kişi, diğer kuruluşlardan gelenlerle birlikte toplam 40.000 kişi katıldı.

15-18 Aralık 1969 günleri gerçekleştirilen Büyük Öğretmen Boykotu ise gerçekte yasadışı bir genel grevdirdi. Türkiye işçi sınıfının geniş katılımı bu ilk genel grevini TÖS ve İlksen düzenledi. Bu genel grev, 15-16 Haziran 1970 olaylarından da, DİSK'in 16-19 Eylül 1976 DGM Direnişi'nden de daha etkili ve başarılı oldu.

Türkiye tarihinde ilk kez yükselen bu işçi ve memur eylemliliği, olgunlaşan devrim durumunun göstergesi olarak algılandı. Talepleri düzen değişikliği değil, düzen içinde iyileştirmeler olan bu eylemler de yenilince, büyük bir hayalkırıklığı ve ardından siyasi savrulma yaşandı.